

35 063

**Voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot
wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden
dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke
bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van
activiteiten**

Nr. 2

VOORSTEL VAN WET

Wij Willem-Alexander, bij de gratie Gods, Koning der Nederlanden, Prins van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is diverse onderwijswetten te wijzigen teneinde te verbieden dat leerlingen van ouders die geen vrijwillige geldelijke bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van activiteiten;

Zo is het, dat Wij, de Afdeling advisering van de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

De Wet op de expertisecentra wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 22, eerste lid, onderdeel d, wordt voor de komma aan het slot ingevoegd “en dat het niet voldoen van die bijdrage niet leidt tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten”.

B

Na artikel 46 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 46a. Deelname leerlingen aan extra activiteiten

De deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, wordt niet afhankelijk gesteld van een bijdrage als bedoeld in artikel 40, eerste lid.

ARTIKEL II

De Wet op het primair onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 13, eerste lid, onderdeel e, wordt voor de komma aan het slot ingevoegd “en dat het niet voldoen van die bijdrage niet leidt tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten”.

B

Na artikel 41 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 41a. Deelname leerlingen aan extra activiteiten

De deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, wordt niet afhankelijk gesteld van een bijdrage als bedoeld in artikel 40, eerste lid.

ARTIKEL III

De Wet op het voortgezet onderwijs wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 24a, eerste lid, onderdeel d, wordt voor de komma aan het slot ingevoegd “en dat het niet voldoen van die bijdrage niet leidt tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten”.

B

Na artikel 28a wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 28b. Deelname leerlingen aan extra activiteiten

De deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, wordt niet afhankelijk gesteld van een bijdrage als bedoeld in artikel 27, tweede lid.

ARTIKEL IV

De Wet primair onderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 16, eerste lid, onderdeel e, wordt voor de komma aan het slot ingevoegd “en dat het niet voldoen van die bijdrage niet leidt tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten”.

B

Na artikel 47 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 47a. Deelname leerlingen aan extra activiteiten

De deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, wordt niet afhankelijk gesteld van een bijdrage als bedoeld in artikel 44, eerste lid.

ARTIKEL V

De Wet voortgezet onderwijs BES wordt als volgt gewijzigd:

A

In artikel 51, eerste lid, onderdeel d, wordt voor de komma aan het slot ingevoegd “en dat het niet voldoen van die bijdrage niet leidt tot het uitsluiten van leerlingen van deelname aan activiteiten”.

B

Na artikel 66 wordt een artikel ingevoegd, luidende:

Artikel 66a. Deelname leerlingen aan extra activiteiten

De deelname van leerlingen aan activiteiten die geen onderdeel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma en worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag, wordt niet afhankelijk gesteld van een bijdrage als bedoeld in artikel 64, vierde lid.

ARTIKEL VI

Onze Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media zendt binnen drie jaar na de inwerkingtreding van deze wet aan de Staten-Generaal een verslag over de doeltreffendheid en de effecten van deze wet in de praktijk.

ARTIKEL VII

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren die zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven

De Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media,

**Voorstel van wet van de leden Kwint en Westerveld tot
wijziging van diverse onderwijswetten teneinde te verbieden
dat leerlingen van wie de ouders geen vrijwillige geldelijke
bijdrage hebben voldaan worden buitengesloten van
activiteiten**

I. ALGEMEEN

1. Inleiding

Zowel het primair als het voortgezet als het speciaal onderwijs kent een vrijwillige financiële ouderbijdrage. De hoogte van deze bijdrage wordt door de school zelf vastgesteld. De besteding van deze ouderbijdrage voor scholen is gericht op activiteiten buiten schooltijd, die expliciet geen deel uitmaken van het verplichte onderwijsprogramma. Denk hierbij aan schoolreisjes en de kerstviering, maar ook aan bepaalde excursies en bijlessen die door de school worden aangeboden. De wet stelt duidelijk dat het wel of niet voldoen van deze bijdrage altijd vrijwillig dient te zijn. Ook verplicht de wet aan scholen zowel de hoogte als het vrijwillige karakter van de bijdrage in de schoolgids te vermelden.

Op verreweg de meeste scholen wordt getracht de hoogte van de ouderbijdrage zo laag mogelijk gehouden. Wanneer ouders de ouderbijdrage niet kunnen betalen, wordt vaak in overleg met scholen, een beroep gedaan op een gemeentelijke subsidie of Stichting Leergeld. Vaak ten onrechte, want Stichting Leergeld kan niet in alle situaties een oplossing bieden en het beleid van gemeenten verschilt.

Toch biedt dit niet voor ieder kind een oplossing en wordt de bijdrage in de praktijk zeker niet altijd als vrijwillig ervaren. Zo biedt het huidige recht scholen de mogelijkheid om kinderen uit te sluiten van schoolreisjes en andere extra activiteiten, indien de vrijwillige bijdrage niet door de ouders is voldaan. Dit leidt tot onaanvaardbare praktijken. Jaarlijks zijn er kinderen die niet mogen deelnemen aan het schoolreisje, het kerstdiner of de sinterklaasviering in het primair onderwijs¹, of aan bijvoorbeeld de buitenlandreis in het voortgezet onderwijs.² Dat kan een morele druk leggen op ouders om toch te betalen. Ook wordt er op andere manieren druk gelegd op ouders om de bijdrage te betalen.

Met dit voorstel beogen de initiatiefnemers de negatieve gevolgen van het niet (kunnen) betalen van de vrijwillige ouderbijdrage, voor kinderen te beperken. Het wetsvoorstel strekt tot enkele wetswijzigingen, waarna scholen – ook voor het extracurriculaire deel van het onderwijsprogramma – kinderen wier ouders de bijdrage niet betaald hebben, niet langer mogen uitsluiten van extra activiteiten.

¹ *Metro* 8 juli 2016, 'Steeds meer kinderen mogen niet op schoolreisje', online geraadpleegd via <https://www.metronieuws.nl/nieuws/amsterdam/2016/07/steeds-meer-kinderen-mogen-niet-op-schoolreisje>.

² *Algemeen Dagblad* 22 februari 2017, 'De schoolreis gaat naar... Mumbai!', online geraadpleegd via <https://www.ad.nl/nieuws/de-schoolreis-gaat-naar-mumbai~a54f64b3/>.

2. Aanleiding en achtergrond

Voor het kunnen bekostigen van extracurriculaire activiteiten zoals schoolreisjes of de kerstviering, kent het onderwijs een vrijwillige (financiële) ouderbijdrage. Volgens de Wet op het primair onderwijs (WPO), de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet op de expertisecentra (WEC), zijn deze bijdragen vrijwillig en mogen scholen de hoogte ervan zelf vaststellen. De Wet medezeggenschap op scholen (WMS) regelt het instemmingsrecht van de medezeggenschapsraad (bestaande uit ouders en/of leerlingen) op de vaststelling of wijziging van de hoogte en de bestemming van de bijdrage.³ Ook geldt een instemmingsrecht inzake de vaststelling of wijziging van het beleid met betrekking tot activiteiten die buiten de voor de school geldende onderwijstijd worden georganiseerd onder verantwoordelijkheid van het bevoegd gezag.⁴

De bedragen die scholen aan ouders vragen, lopen zowel in het primair als in het voortgezet als in het speciaal onderwijs flink uiteen. In het geval van het voortgezet onderwijs niet in het minste geval door de uiteenlopende eerdergenoemde buitenlandreizen. Tevens bieden in het voortgezet onderwijs scholen zelf vaak bijles, huiswerkbegeleiding of examentraining aan. Het is goed dat scholen deze verantwoordelijkheid nemen, maar een kwart van de kosten voor huiswerkbegeleiding zijn volledig voor de ouders. In bijna zestig procent dragen de ouders volledig of deels de kosten. Ook deze bijdrage hoort vrijwillig te zijn.⁵

Ondanks dat de WPO, de WVO en de WEC duidelijk stellen dat deze bijdrage vrijwillig is, ligt er in praktijk soms een grote druk op ouders om de bijdrage te betalen. Naast het reeds genoemde probleem dat kinderen worden uitgesloten van activiteiten, zijn er voorbeelden bekend van scholen die op andere manieren druk uitoefenen. Betalingsherinneringen en zelfs deurwaarders hebben in het verleden regelmatig tot publiciteit rondom de ouderbijdrage geleid.⁶ Daarnaast blijkt onder meer uit onderzoek van RTL Nieuws dat de ouderbijdrage een negatief effect op de diversiteit van de leerlingenpopulatie op een school heeft.⁷ Hoe hoger de ouderbijdrage op een school is, hoe rijker de ouders vaak zijn. Scholen die een hoge ouderbijdrage vragen, werpen een drempel op voor ouders die weinig te besteden hebben. Want ondanks dat de ouderbijdrage vrijwillig is, ervaren ouders wel degelijk een grote sociale druk om de bijdrage te betalen. Uit de inventarisatie van RTL kwam ook naar voren dat de ouderbijdrage soms voor zaken gebruikt wordt, waar deze helemaal niet voor gebruikt zou moeten worden, zoals het in dienst nemen van extra personeel.

In de Tweede Kamer is de vrijwillige ouderbijdrage al zeer lange tijd een terugkerend onderwerp van gesprek.

Tijdens het debat over de begroting van het Ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschappen (OCW) voor het jaar 2001 heeft het lid Dijkema (PvdA) een motie ingediend waarin de regering wordt verzocht in overleg met de onderwijsorganisaties te komen tot een gedragscode voor de vrijwillige ouderbijdrage binnen het funderend onderwijs.⁸ De motie

³ Artikelen 13, eerste lid, onderdeel c, en 14, tweede lid, onderdeel c, van de WMS.

⁴ Artikelen 13, eerste lid, onderdeel j, en 14, eerste lid, onderdeel b, van de WMS.

⁵ Oberon en SEO, *Licht op schaduwonderwijs*, 2017

⁶ NRC 21 april 2010, 'En nu betalen, die vrijwillige bijdrage', online geraadpleegd via <https://www.nrc.nl/nieuws/2010/04/21/en-nu-betalen-die-vrijwillige-bijdrage-11879829-a1361001>.

⁷ RTL Nieuws 7 september 2017, 'Verschillen ouderbijdrage enorm: hoe rijker klasgenootjes, hoe meer je betaalt', online geraadpleegd via <https://www.rtlnieuws.nl/ buurtfacts/onderwijs/verschillen-ouderbijdrage-enorm-hoe-rijker-klasgenootjes-hoe-meer-je-betaalt>.

⁸ Kamerstukken II 2000/01 27400-VIII, nr. 30.

werd aangenomen. Het jaar daarop werd voor het eerst door de Socialistische Partij, samen met het Landelijk Actie Komitee Scholieren, een klachtenlijn geopend over dit onderwerp.

In het rapport ‘Publiek en Privaat’, dat de Onderwijsraad op verzoek van de toenmalige bewindspersoon al in 2001 uitbracht, constateerde hij: “In de praktijk blijkt dat er van vrijwilligheid in veel gevallen geen sprake is. Scholen geven veelal aan dat het niet voldoen aan het storten van de vrijwillige ouderbijdrage consequenties heeft voor de deelname van het kind aan allerlei activiteiten. Ouders die de ‘vrijwillige’ bijdrage niet kunnen betalen, worden verzocht dispensatie te vragen. De raad acht dit stigmatiserend voor de betrokken ouders. Vooral omdat ouders bij de schoolleiding een verzoek moeten indienen.”⁹ In datzelfde advies constateerde de Onderwijsraad al dat de regelingen vaak leiden tot onduidelijkheid, niet transparant zijn en kunnen leiden tot negatieve gevolgen voor ‘grote’ gezinnen met lage inkomens, ook omdat kinderen uitgesloten kunnen worden van bepaalde activiteiten van de school of gedwongen worden vervangende activiteiten te doen.

Ook in de daaropvolgende jaren is de vrijwillige ouderbijdrage een regelmatig terugkerend onderwerp van gesprek geweest, zowel in de Tweede Kamer als daarbuiten. Diverse richtlijnen, overlegstructuren en convenanten volgden. Uit ontevredenheid met de werking van deze stappen, dienden de leden Vermue (PvdA) en Van Dijk (SP) in februari 2017 een motie in (34511-4) met het verzoek een limiet in te stellen aan de vrijwillige ouderbijdrage en te zorgen dat ouders op voorhand geïnformeerd zijn over de hoogte van het bedrag voor het gehele jaar. Tijdens de bespreking van de onderwijsbegroting in december 2017 hebben de SP, GroenLinks en de PvdA een motie ingediend met de oproep scholen te verplichten te benadrukken dat de ouderbijdrage vrijwillig is, duidelijke regels op te stellen over wat wel en niet onder de vrijwillige ouderbijdrage mag vallen en te zorgen dat scholen niet langer ouders mogen verplichten de bijdrage te betalen, door bijvoorbeeld incassobureaus in te schakelen.¹⁰ Deze motie is ontraden door de minister die stelde bezig te zijn met een onderzoek naar de regels rond de ouderbijdrage en de uitwerking van die regels in de praktijk. Bij de stemming is de motie verworpen.

In de brief betreft Uitvoering van de motie Vermue en Van Dijk inzake limiet vrijwillige ouderbijdrage in po en vo (1314182, 7 maart 2018) stelt de minister dat het niet betalen van de ouderbijdrage geen consequenties mag hebben voor deelname aan het reguliere programma. Tevens deelt de minister de zorgen van Kamerleden over het uitsluiten van deelname van leerlingen. Naar aanleiding van de eerder genoemde motie, die oproept te onderzoeken of er een wettelijk maximum kan worden gesteld aan de ouderbijdrage, zet de minister uiteen wat mogelijke alternatieven zijn.

Onderzocht is een mogelijke maximering van de ouderbijdrage (zoals de motie voorstelt); een scenario waarbij de ouderbijdrage inkomensafhankelijk wordt, een scenario waarin ouders zelf bepalen hoeveel ze willen bijdragen en waaraan dit wordt besteed en de afschaffing van de mogelijkheid een vrijwillige ouderbijdrage te vragen.

Ondanks dat de zorgen en uitgangspunten van de initiatiefnemers worden gedeeld, komt de minister toch tot de conclusie dat de huidige wet- en regelgeving het beste voldoet en ouders

⁹ Advies Onderwijsraad 9 oktober 2001, ‘Publiek en Privaat. Mogelijkheden en gevolgen van private middelen in het publieke onderwijs’, online geraadpleegd via <https://www.onderwijsraad.nl/publicaties/2001/publiek-en-privaat.-mogelijkheden-en-gevolgen-van-private-middelen-in-het-publieke-onderwijs/volledig/item745>.

¹⁰ Kamerstukken II 2017/18, 34775-VIII, nr. 82.

en scholen vooral beter geïnformeerd moeten worden over het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage. Voorts stelt de minister het onacceptabel te vinden dat kinderen worden buitengesloten, maar hij zoekt de oplossing net als zijn voorgangers met name in gedragsregels.

De initiatiefnemers vinden deze oplossing onvoldoende. Naar hun mening waarborgen gedragsregels en afspraken onvoldoende het uitgangspunt dat kinderen niet mogen worden uitgesloten. Dit is naar de mening van de initiatiefnemers overtuigend bewezen in de afgelopen jaren.

De initiatiefnemers zijn tot dit voorstel gekomen, na een eigen studie van het wettelijk kader van de vrijwillige ouderbijdrage en de uitwerking hiervan in de praktijk. De bijdrage leidt jaar in jaar uit tot problemen op scholen, voor zowel ouders als leerlingen. Daarnaast is een correlatie waarneembaar tussen de ouderbijdrage op een school en het inkomen van de ouders. Hierdoor leidt de ouderbijdrage tot een uitkomst die in strijd is met de doelstelling van artikel 167a van de WPO, waarin bepaald wordt dat gemeenten en scholen tot een evenwichtige verdeling van kinderen met een onderwijsachterstand moeten komen. De initiatiefnemers zien deze situaties als onnodig en onwenselijk en leveren met dit initiatiefwetsvoorstel een oplossing aan.

3. Hoofdpijnen wetsvoorstel

De initiatiefnemers stellen voor om in de WPO, de WVO en de WEC een bepaling op te nemen, die ertoe strekt dat het niet (kunnen) betalen van de ouderbijdrage niet mag leiden tot uitsluiting van een leerling van een activiteit of het opleggen van een andere activiteit. Dit voorkomt segregatie door uitsluiting van leerlingen. Daarnaast worden scholen conform dit voorstel verplicht dit ook expliciet te vermelden in de schoolgids.

Dit wetsvoorstel legt tevens vast dat scholen geen leerlingen mogen uitsluiten van bijlessen en examentrainingen die onder verantwoordelijkheid van de school worden georganiseerd, indien de ouders de ouderbijdrage niet kunnen betalen of niet hebben betaald.

Een alternatief was om een voorstel te doen dat betrekking heeft op het toelatings- en verwijderingsbeleid. De huidige wetten bepalen dat het bevoegd gezag verantwoordelijk is voor het toelatings- en verwijderingsbeleid en bevatten praktische regels voor de inschrijving en de eventuele extra ondersteuning van leerlingen.¹¹ Zo is onder meer bepaald dat de toelating van een leerling niet afhankelijk mag zijn van een geldelijke bijdrage van de ouders. Voorts gelden er een aantal bepalingen over de verwijdering van een leerling. Omdat het voorstel van de initiatiefnemers specifiek gaat over activiteiten die buiten het verplichte lesprogramma worden georganiseerd, is het niet voor de hand liggend om met dit doel voor ogen wijzigingen aan te brengen in het toelatings- en verwijderingsbeleid, aangezien dit slechts van toepassing is op het wettelijk verplichte lesprogramma.

De WMS regelt onder meer het instemmingsrecht van ouders en leerlingen in de medezeggenschapsraad.¹² Zij hebben onder meer instemmingsrecht bij besluiten die betrekking hebben op de vaststelling van de schoolgids. De WMS regelt voorts het instemmingsrecht van ouders en leerlingen over het beleid omtrent activiteiten die door de school worden geregeld, maar buiten de onderwijstijd vallen. Het gaat hier dus om de activiteiten die met de vrijwillige ouderbijdrage bekostigd worden. Omdat de betreffende

¹¹ Zie artikel 40 van de WPO, artikel 27 van de WVO en artikel 40 van de WEC.

¹² Artikelen 10, 13 en 14 van de WMS.

wetsartikelen specifiek gaan over het instemmingsrecht en een opsomming bevatten van de zaken waarop dit recht van toepassing is, ligt het niet voor de hand om die artikelen zodanig te wijzigen dat hier specifiek vermeld wordt dat de activiteiten niet mogen leiden tot het uitsluiten van leerlingen wanneer de vrijwillige ouderbijdrage niet is betaald. Daarnaast zijn de indieners van mening dat de afweging of leerlingen om financiële redenen geweigerd mogen worden van extracurriculaire activiteiten, niet een afweging is die op elke school individueel gemaakt zou moeten worden – met de daarmee gepaard gaande wijd uiteenlopende mogelijke besluiten van de medezeggenschap – maar dat deze beslissing een dusdanig ingrijpend maatschappelijk effect heeft dat een centraal besluit hierover door de wetgever gerechtvaardigd is.

!Onverwacht einde formule

De initiatiefnemers hebben diverse onderwijs- en belangenorganisaties om een reactie gevraagd. Met een heel aantal van hen is ook gesproken. In de bijlage zijn de volledige teksten te vinden.

De initiatiefnemers ervaren brede steun voor het voorstel om de wet aan te scherpen zodat kinderen van ouders die de vrijwillige ouderbijdrage niet (kunnen) betalen, niet kan leiden tot uitsluiting. Vanuit de geconsulteerde organisaties is ook hulp geboden bij het verstrekken van informatie en advies.

Een aantal organisaties is van mening dat een wetsvoorstel overbodig is en er meer ingezet moet worden op bewustzijn en afspraken tussen verschillende partijen. De initiatiefnemers nemen hier kennis van, maar zijn van mening dat lang genoeg is geprobeerd om via bestuurlijke afspraken een oplossing te vinden voor de hoge kosten van de ouderbijdrage en de gevolgen daarvan, maar dat het op die manier duidelijk niet gaat lukken. Nu de situatie de verkeerde kant opgaat – de hoogte van de ouderbijdrage blijft fors toenemen – vinden de initiatiefnemers het tijd om via een wetswijziging in te grijpen. Ook omdat de Onderwijsinspectie hierdoor in de gelegenheid wordt gesteld om te handhaven.

De initiatiefnemers zijn het met Leergeld eens dat de stijgende kosten voor ouders voor digitale informatiedragers (zoals laptops en tablets) niet worden opgelost met dit wetsvoorstel. Zij overwegen hiertoe een nieuw wetsvoorstel te gaan ontwerpen die kan bijdragen aan een oplossing voor dit probleem.

4. Gevolgen

De invoering van dit wetsvoorstel heeft als consequentie dat scholen geen leerlingen meer mogen uitsluiten van extracurriculaire activiteiten, wanneer ouders niet in staat zijn of weigeren de vrijwillige ouderbijdrage te voldoen. Scholen moeten dat als gevolg van dit voorstel tevens expliciet vermelden in de schoolgids.

Verwachte neveneffecten

De verwachting is tevens dat met de invoering van dit wetsvoorstel scholen opnieuw worden gewezen op het vrijwillige karakter van de ouderbijdrage. Het gewenste effect bevindt zich op meerdere vlakken. Ten eerste kan de vrijwillige ouderbijdrage niet langer tot uitsluiting van leerlingen of zware sociale druk op ouders leiden. Ten tweede kan het wetsvoorstel segregatie tegengaan doordat wordt verduidelijkt dat het niet betalen van de vrijwillige ouderbijdrage niet mag leiden tot uitsluiting. Een hoge vrijwillige ouderbijdrage zal daardoor minder dienen als een voorselectie op een bepaalde gewenste leerlingenpopulatie. Immers, als een hoge ouderbijdrage voor ouders niet op te brengen is, dan ondervindt hun kind daar niet langer

hinder van. Hierdoor wordt een belangrijke reden om kinderen niet in te schrijven op de meest gewenste school weggenomen. Met name in het voortgezet onderwijs zullen enkele scholen ook andere keuzes gaan maken ten aanzien van bijvoorbeeld de buitenlandreis, maar mogelijk ook andere buitenschoolse activiteiten. Het wetsvoorstel maakt het immers niet meer mogelijk om enkel de leerlingen te selecteren van wie de ouders de vrijwillige bijdrage hebben betaald. Het selecteren van deelnemers voor een uitwisselingsproject of buitenlandreis via een blinde loting blijft evenwel mogelijk.

Met de invoering van dit wetsvoorstel mogen scholen geen leerlingen weigeren bij extracurriculaire bijlessen en examentrainingen wanneer niet is voldaan aan de vrijwillige ouderbijdrage. De indieners beschouwen dit als een positief neveneffect. In zoverre scholen al bijlessen tegen betaling aanbieden, zijn de initiatiefnemers van mening dat alle kinderen hetzelfde recht op bijlessen en examentrainingen moeten hebben, wanneer dat door de school wordt georganiseerd.

Regeldruk

Mochten er al gevolgen zijn voor de administratieve lastendruk, dan zijn deze positief. Immers, schoolbesturen mogen geen dwingende vervolgacties meer verbinden aan het wel of niet betalen van de vrijwillige ouderbijdrage.

Financiële gevolgen

Dit voorstel heeft naar verwachting geen noemenswaardige financiële gevolgen voor het Rijk. Voor scholen zullen er geringe financiële gevolgen zijn en zullen zij mogelijk keuzes moeten maken als het gaat om extracurriculaire activiteiten zoals het schoolreisje in het primair onderwijs of de buitenlandreis in het voortgezet onderwijs. Een mogelijkheid is ook dat scholen op zoek gaan naar financiers voor kinderen van wie de ouders de vrijwillige ouderbijdrage niet betalen. De inschattingen over het aantal ouders dat na het aannemen van deze wet niet langer de vrijwillige ouderbijdrage zal betalen, lopen nogal uiteen. Maar in het meest rigoureuze geval zullen scholen wegens tegenvallende inkomsten uit de vrijwillige ouderbijdrage een bescheidener aanbod aan activiteiten en schoolreisjes gaan aanbieden. De indieners zien dit als een aanvaardbaar risico en zijn van mening dat het beter is wanneer de gehele klas naar een speeltuin gaat, dan wanneer enkele leerlingen op school moeten zitten, terwijl de rest van de klas naar de Efteling gaat.

Bonaire, Sint Eustatius en Saba (BES-eilanden)

De initiatiefnemers zien geen bijzondere omstandigheden die aanleiding geven om de onderhavige regeling niet ook voor de BES-eilanden in te voeren. Daartoe ziet dit voorstel tevens op wijziging van de Wet primair onderwijs BES (WPO BES) en de Wet voortgezet onderwijs BES (WVO BES).¹³

5. Uitvoering, toezicht en handhaving

Een gevolg van de wettelijke bepaling dat kinderen niet buitengesloten mogen worden, is dat de Onderwijsinspectie kan toezien en handhaven. Immers, als uitdrukkelijk in de wet vermeld staat dat kinderen niet buitengesloten mogen worden, kan hier op worden gehandhaafd. Wanneer de Onderwijsinspectie signalen krijgt dat een school niet handelt volgens de

¹³ Op de BES-eilanden is geen sprake van scholen voor speciaal onderwijs zoals die in het Europese deel van Nederland vallen onder de WEC, omdat dat wegens de schaalgrootte niet haalbaar is. Wel is er per eiland één uit algemene middelen bekostigd expertisecentrum, dat leerlingen begeleidt terwijl die leerlingen blijven ingeschreven op de ‘gewone’ school (zie artikel 28 van de WPO BES en artikel 69 van de WVO BES).

wettelijke vereisten, zijn zij aan zet op scholen aan te spreken en hen in staat te stellen de praktijk aan te passen. Na verwachting zal de nalevingsbereidheid groot zijn en zal het niet vaak nodig zijn dat de Inspectie een school moet aanspreken op de tekortkomingen. Uiteraard betekent het aanpassen van diverse onderwijswetten, dat de Onderwijsinspectie bij geconstateerde overtredingen kan overgaan tot het opleggen van sancties. De indieners achten dit echter niet waarschijnlijk, aangezien de wet duidelijk stelt wat wel en niet toegestaan is.

Inwerkingtreding

Dit wetsvoorstel treedt na behandeling en stemming in de beide Kamers met ingang van een bij koninklijk besluit te bepalen tijdstip in werking, waarbij gestreefd wordt naar inwerkingtreding voor aanvang van het eerstvolgende schooljaar. Dit met inachtneming van de periode die nodig is om de schoolgidsen voor het komende schooljaar te schrijven en goed te laten keuren door de medezeggenschapsraad. De uiterlijke overgangsperiode zou dus bestaan uit een schooljaar, indien nodig.

Evaluatiebepaling

Drie jaar na inwerkingtreding evalueert de minister deze wet. Dan wordt onderzocht of de vrijwillige ouderbijdrage niet meer leidt tot uitsluiting van een leerling van een activiteit of het opleggen van een andere activiteit. De minister stuurt hierover een verslag naar de Staten Generaal. Mocht uitsluiting van een leerling van een activiteit of het opleggen van een andere activiteit nog steeds het geval zijn, zal worden gezien of er wettelijke aanscherping nodig is of dat de uitvoering en handhaving van dit wetsvoorstel verbeterd moet worden.

II. ARTIKELSGEWIJS

ARTIKEL I

Onderdeel A

Artikel 22, eerste lid, aanhef en onderdeel d, van de WEC bepaalt thans onder meer dat de schoolgids in elk geval informatie moet bevatten over de vrijwillige bijdrage, waaronder dat die bijdrage vrijwillig is. Met onderdeel A wordt voorgesteld om daaraan toe te voegen dat eveneens in de schoolgids vermeld moet worden dat leerlingen niet mogen worden uitgesloten van activiteiten indien de bijdrage niet is voldaan.

Onderdeel B

Op grond van artikel 40, eerste lid, van de WEC, is het reeds verboden om de toelating van leerlingen tot een school te weigeren als de ouders geen bijdrage betalen. Met onderdeel B wordt voorgesteld om een nieuwe bepaling in de wet op te nemen, op grond waarvan het eveneens verboden is om leerlingen uit te sluiten van activiteiten als de ouders geen bijdrage betalen.

ARTIKELEN II TOT EN MET V

De op grond van artikel I voorgestelde wijzigingen van de WEC worden op grond van de artikelen II tot en met V mutatis mutandis voorgesteld in respectievelijk de WPO, de WVO, de WPO BES en de WVO BES. Voor een toelichting op deze artikelen wordt derhalve verwezen naar de toelichting onder artikel I.

ARTIKEL VI EN VII

Deze voorgestelde artikelen bevatten de gebruikelijke evaluatie- en inwerkingtredingsbepaling.

Kwint
Westerveld